

нарієм Юрія Мокреєва: вже розпочали збір матеріалу, але стрічку зняли з тематичного плану²⁵. Подальші два роки тривав наступ агітаційно-виробничого фільму. Лопатинський взявся за популярний тоді роман Івана Ле «Роман міжгір'я». Сценарій він написав у співавторстві з виконавцем однієї з ролей Павлом Коломойцевим. Фільму судилося стати останньою художньою постановкою митця. Далі він працює в науково-популярному кіно («Ремонт будинку на ходу»)²⁶, а згодом переходить у сценаристи. Та варто зазначити, що з документалістикою режисер мав справу й раніше: в лютому 1930 року в журналі «Кіно» С. Орелович, з гордістю сповіщаючи, що «Одеська кіно-фабрика взяла на себе обслуговування степової України», назвав низку підготовлених до весняної посівної компанії стрічок, відзнятих, зокрема, режисерами ігрового кіно. Серед них: «Режисер Лопатинський закінчує фільм "Канадська комуна", що відбиває всі переваги сільського господарства в колективі вищої форми. Матеріал і фактура фільму – комуна Канадських українців в Одеській окрузі»²⁷. А наприкінці того ж року, повідомляється про іншу роботу режисера: «Хто винен. Експериментальні тон-кіно-етюди про піяцтво, як причину нещасних випадків на виробництві»²⁸.

Фінал

Перехід з ігрового кіно, звісно, не був добровільним. Проти митця розгорнулася кампанія в пресі. Особливо різко критикували «Кармалюка», звинуваченого в романтизації минулого, а разом і «геройко-кримінального жанру». Згадали і про «Василину»²⁹. Свою роль у долі режисера відіграло і «березільське» минуле...

Лопатинського заарештовують. Спершу 1933-го, на чотири місяці. Потім – у 1937-му, за участь у «контрреволюційній організації УВО» і за «терористичні вислови». 11 серпня НКВС СРСР виніс рішення про розстріл митця; 3 вересня наказ виконано. Лише в 1962 році, на хвилі реабілітацій, до справи Лопатинського повернулися (за запитом Української радянської енциклопедії). 9 жовтня судова колегія в кримінальних справах Верховного суду УРСР винесла рішення про скасування постанови НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 11 серпня 1937 року. Справу Лопатинського переглянули і закрили за відсутністю складу злочину³⁰.

Ще повільніше, як часточка материка «Відродження 1920-х», повертається до нас його творчий спадок. Тут ще чимало цікавого чекає і на дослідників, і на шанувальників тієї яскравої доби.

Пішла від нас Світлана Іванівна Степаненко

Фахівець із бездоганною репутацією, людина широкого світогляду, чистого сумління і почуття високої відповідальності за свою справу і за людей, з якими працювала, відкрита до явищ та постатей української культури. В ці турбулентні часи вона мужньо тримала в хорошій формі свою студію «Кінематографіст», створену років 30 тому. Можна тільки здогадуватись, чого їй це вартувало. Та вона належала до тих, хто вмів працювати всупереч обставинам. Світлана Іванівна як продюсерка підтримувала цікаві ідеї, сама їх продукувала. Для молодих режисерів вона була й учителем, готовим завжди підтримати і допомогти. Вражав її творчий неспокій та постійний креативний стан. Вона прагнула закарбувати у фільмах усе те, що мало мистецьку чи історичну цінність. Після того, як побувала на відзначенні 10-річчя журналу «Кіно-Театр» в Галереї мистецтв Національного університету «Києво-Могилянська академія», де експонувалась виставка іконопису і співав гурт «Божичі», з'явився чудовий документальний фільм про «Божичів». Коли вона задумала стрічку про Івана Франка, я порадила їй звернутися до Романа Горака, директора Меморіального будинку-музею Франка у Львові. Вийшов якісний, інформаційно багатий фільм. На жаль, через пандемію вона не змогла показати новий твір – «Конотопську битву» за сценарієм Богдана Жолдака. Справа честі для тих, хто з нею працював, – провести ретроспективу фільмів її студії в Будинку кіно та укласти каталог фільмів. Її, ерудованого й енергійного фахівця, українському кіно дуже не вистачатиме.

Лариса Брюховецька

Почалась робота над стрічкою про авіаконструктора Ігоря Сікорського

Український режисер Сергій Чеботаренко за спортивну драму «Пульс» отримав дві нагороди – найкращий фільм та найкращий режисер – на американському фестивалі *Flathead Lake International Cinemafest (FLIC)*. Це стрічка про нашу сучасницю, українську параолімпійську чемпіонку Оксану Ботурчук. Нині режисер працює над розробкою повнометражного фільму про Ігоря Сікорського, американського авіаконструктора з Києва, творця перших літаків та гелікоптерів.

Юрій Гармаш має намір зняти «Тисяча снопів вітру»

Він запропонував версію сценарію на основі розповідей Івана Миколайчука. Її підтримали, а далі, завдяки Українському культурному фонду, з'явилась можливість здійснити підготовчу роботу до фільму. Продюсер Ігор Савиченко залучив драматурга Павла Ар'є. Мотором, звичайно, був сам Гармаш... Незабутньою стала поїздка в Чорторию (рідне село Миколайчукове) та на Івано-Франківщину. У підсумку народився сценарій авторства Юрія Гармаша та Павла Ар'є. На мій погляд – надзвичайно вдалий.

(Зі статті Сергія Тримбача, 23.02.2021)

Знайдено ще один утрачений фільм

Центру Олександра Довженка вдалося повернути в Україну ще один німий фільм – «Кіра Кіраліна» (режисер Борис Глаголін, 1927). Стрічка прибула до фонду з Німеччини та буде реконструйована для показу в 2021 році. Тривалий час її вважали

²⁵ Там само. – С. 209.

²⁶ Там само. – С. 211.

²⁷ Орелович С. Кіно – до засівкомпанії // Кіно. – 1930. – № 4. – С. 6.

²⁸ По кінофабриці // Кіно. – 1930. – № 20. – С. 10.

²⁹ Безручко О. Маловідомі сторінки... – С. 209; Мускін В. Клясова боротьба в кіні // Кіно. – 1931. – № 11–12. – С. 2; Грідасов П. Як шкодили націоналісти в українському кіно // Радянське кіно. – 1937. – № 6. – С. 13.

³⁰ Уголовное дело с материалами производства по обвинению... – Арк. 1, 35, 103–106.